4. sz. melléklet

A Városi Könyvtár gyűjtőköri szabályzata

1.1. Általános meghatározás:

A gyűjtemény az intézmény szolgáltatásainak alapja. Így a beszerzendő dokumentumok körének meghatározása csak a könyvtár által ellátott feladatok, valamint az intézmény székhelyének és vonzáskörzetének speciális tényezői alapján történhet. Az ellátandó feladatok meghatározása a könyvtár jellege és típusa szerint történik.

A Városi Könyvtár általános gyűjtőkörű, nyilvános, települési közkönyvtár. A beszerzendő és megőrzendő dokumentumok körét ez alapvetően meghatározza.

A könyvtár jellegén és típusán túlmenően a település demográfiai, gazdasági és kulturális jellemzői egyaránt meghatározzák a gyűjtemény összetételét is. Ezek számbavétele képezi jelen szabályzat alapját.

A könyvtár jellegét és feladatait az 1997. évi CXL. törvény a kulturális alapellátásról és a kulturális tárgyi örökség védelméről határozza meg. Az 55. §-ban leírja, hogy
"A nyilvános könyvtár alapfeladatai: *b)* gyűjteményét folyamatosan fejleszti, feltárja, megőrzi, gondozza és rendelkezésre bocsátja,
c) tájékoztat a könyvtár és a nyilvános könyvtári rendszer dokumentumairól és szolgáltatásairól,
d) biztosítja más könyvtárak állományának és szolgáltatásainak elérését,
e) részt vesz a könyvtárak közötti dokumentum- és információcserében,
f) biztosítja az elektronikus könyvtári dokumentumok elérhetőségét"
Gyűjtőköre kiterjed a magyar könyvkiadásra, annak minden ágára, de a szakkönyvekből elsősorban azokat válogatja ki, amelyek a tájékoztatáshoz szükségesek.
A fentiek alapján a szarvasi Városi Könyvtár jellegéből eredő alapfunkcióját a következőkben határozzuk meg:
Mint általános gyűjtőkörű, nyilvános könyvtárnak alapfeladata a Szarvas városában és annak vonzáskörzetében élő lakosság egészét szolgáló lakóhelyi könyvtári ellátás biztosítása. Arra hivatott, hogy állományában lévő dokumentumaival és a hálózati szolgáltatások közvetítésével maradéktalanul kielégítse a városban és vonzáskörzetében jelentkező igényeket, függetlenül attól, hogy ezek az elvárások milyen társadalmi és műveltségi szintről indulnak, ha nem lépik túl a szervezett tanulás, az önművelés, a szórakozás és a különböző foglalkozási ágak által felvetett általános igényeket, valamint a tájékozódás kereteit.

1.2. A könyvtár típusa

A típusba sorolás a könyvtárak nagyságrendjéből, a hálózatban elfoglalt helyéből és a szolgáltatások mélységéből következik. Típusát tekintve könyvtárunk városi közkönyvtár, ennek megfelelően:

- A nemzeti könyvtermésből gyűjti az irodalom tartalmi egészét, válogatva a közművelődési könyvtárakban felmerülő igények alapján, figyelembe véve éves beszerzési keretét, lehetőségeit.

- A magyar nyelven megjelent kézikönyvek és általános segédkönyvek gazdag készletével rendelkezik.

- Érdemi teljességgel gyűjti a magyar hírlap- és folyóirattermést.

- Kiemelten és teljeskörűen gyűjti a Szarvas városra és vonzáskörzetére vonatkozó könyveket, periodikákat és egyéb dokumentumokat. A beszerezhetetlen helyismereti anyagokról másolatot készíttet.

- Audiovizuális részlegében gyűjti a CD lemezeket, hangoskönyveket, melyek tartalmukkal szervesen illeszkednek a könyvtár gyűjteményébe.

- Törekszik a helyi szükségleteknek megfelelően beszerezni a nem hagyományos dokumentumfajtákat, a kéziratokat, fénymásolatokat.

- A 14 éven aluli fiatalok könyvtári ellátását gyermekrészlegével szolgálja. Számukra alkalmas gyűjteménnyel rendelkezik. A 14-16 éves ifjúsági korosztály számára ifjúsági kiemeléssel nyújt könyvajánlót.

A fentieket figyelembe véve az egyes művek példányszámának megállapításánál a szorító anyagi körülmények ellenére mindenkor figyelemmel kell lenni a tájékoztatás, a kölcsönzés, a gyermekrészleg igényeire.

A könyvtár jellegéből és típusából következő gyűjtőköri határokat, ezen belül a gyűjtés mélységét, tagozódását az általános társadalmi igény, a település jellege, kulturális szintje és intézményi ellátottsága szabja meg.

1.3. Városi könyvtári funkciók

A könyvtár feladata, hogy nyilvános könyvtári szolgáltatásokkal, valamint a tudományos és szakkönyvtárak szolgáltatásainak közvetítésével elősegítse a lakosság általános és szakműveltségének gyarapodását, elősegítse a felnőttek és a gyerekek iskolán kívüli művelődési, továbbképzési, olvasási igényeinek kielégítését.

a.) Társadalmi igények

A terület jellegétől függetlenül a társadalmi igények általában az alábbi tevékenységekhez kapcsolódnak:

Munka

Ide soroljuk azokat az igényeket, amelyek a munkával, a termelés és közigazgatás irányításával, a vállalkozásokkal, a kereskedelemmel, a munkavállalók tevékenységével, vagyis a lakóhely területén fellehető nagyobb foglalkozási csoportok munkájával kapcsolatban felmerülhetnek. A beszerzendő dokumentumok szintjét a felhasználók várható igényei határozzák meg. Ezen igények kielégítéséhez könyvek, folyóiratok, audio-vizuális dokumentumok szükségesek.

Tanulás, szervezett oktatás

Azok az igények tartoznak ide, amelyek a szervezett oktatással, tanulással kapcsolatban a tankönyveken túlmenően jelentkeznek az általános iskola, a középiskola és a felnőttoktatás, illetve a nem iskolarendszerű tanulás formáin. Az itt jelentkező igények részben szakkönyvekkel és szakfolyóiratokkal, hagyományos és nem hagyományos dokumentumok biztosításával elégíthetők ki.

Önképzés - önművelés

Ide soroljuk azokat az igényeket, amelyek egyrészt a nem szervezett keretek között folyó önképzés (tanulás) terén, másrészt az eredeti szakmától eltérő ismeretek megismerése, a művelt ember sokoldalú tájékozódása során felmerülnek. Az önművelés és önképzés széles köre és lehetőségei miatt elvileg egyetlen szakterület sem rekeszthető ki a gyűjtésből. A közművelődési könyvtáraknak készen kell állniuk a szakmai továbbképzésben, az átképzésben résztvevők, a szakkörök és a pályázatra készülők segítésére.

Szórakozás, kikapcsolódás

E feladat elsősorban a szépirodalmi állománycsoport alakítása, valamint a képes újságok szempontjából jelent tennivalókat. A beszerzésnél figyelembe kell venni a könyvek művészeti színvonalát, de a potenciális olvasói igényt is, amely nem csak az értékes irodalomra terjed ki.

b.) **Speciális igények**

Az általános tájékoztatás igényén túl könyvtárunk gyűjti egy-egy hivatás, szakma vagy munkakör ellátásához szükséges irodalmat is.

A könyvtári tájékoztatás igénye.

A könyvtári tájékoztatás iránti igény Szarvason kiterjed a könyvtári szolgáltatás majdnem valamennyi hagyományos formájára. A ténybeli és szakirodalmi tájékoztatás alapvető eszközei a kurrens és retrospektív bibliográfiák, repertóriumok, a magyar nyelven megjelenő általános- és szaklexikonok, bibliográfiai szintézisek és a számítógépes adatbázisok. A gyermekrészlegnek is rendelkeznie kell a megfelelő tájékoztatási segédeszközökkel.

Helyismereti szakkönyvtári szolgáltatások igénye

Az igénybe vevők köre igen széles, kiterjed a közigazgatási dolgozóktól az önkormányzati képviselőkön, az alsó-, közép- és felsőfokú oktatásban tanítókon és tanulókon túl, az érdeklődő olvasók széles körére. Gyűjtjük a városra, a városban élt vagy született, a városban élő, illetve Szarvas városával valamilyen kapcsolatban lévő személyekre vonatkozó irodalmat, a dokumentum fajtájától függetlenül (kivéve a levéltári anyagot).

Esélyegyenlőség megteremtése

Könyvtárunk általános gyűjtőkörű, így nem kötelező feladata a kisebbségi különgyűjtemény létrehozása a gyűjteményen belül. Ettől függetlenül a szarvason élő szlovák nemzetiségi lakosság igényeihez igazodva a felnőtt és a gyermek részlegben egyaránt hozzáférést biztosítunk szlovák nyelvű dokumentumokhoz.

Látássérültek számára kifejlesztett technikai berendezéseink (képernyőnagyító, felolvasóprogram) segítségével minden dokumentumhoz hozzáférést tudunk biztosítani a hátrányos helyzetűek számára, így teremtve meg intézményünkben az esélyegyenlőséget.

2. Részletes gyűjtési utasítás

2.1. Általános kikötések

a.) A gyűjtés mélysége

A Városi Könyvtár gyűjtőköre a feladatainak megfelelően általános. Gyűjti a társadalomtudományi, a természettudományi, az alkalmazott tudományi és az egyes tudományágakra vonatkozó átfogó tudományos műveket, az ismeretterjesztő irodalmat, a szépirodalmi, az ifjúsági és gyermekkönyveket. Gyűjti a város jellegének, termelési profiljának megfelelő műszaki, mezőgazdasági szakirodalmat. Kiemelten gyűjti az irodalom, a történelem, a művészetek és a helyismeret irodalmát.

b.) Válogatás, teljesség, kiemelés

A könyvtár típusából és méretéből eredően nem törekedhet valamennyi területen teljességre. Általában válogatva gyűjtünk. Amennyiben a számunkra biztosított beszerzési keret lehetővé teszi, az alapszintű és a középszintű könyveket minden szakterületről beszerezzük, a felső szintű szakirodalmat azonban csak válogatva. Teljességgel gyűjtjük a helyismereti jellegű dokumentumokat, válogatva a társadalomtudományi, művészeti, irodalmi, történelemtudományi, természettudományi, alkalmazott tudományi, műveket, valamint a magyar nyelvű szépirodalmat.

c.) Időhatárok

Állománygyarapításunk elsősorban az újonnan megjelenő, korszerű ismereteket tartalmazó könyvekre terjed ki, esetenként azonban régebben kiadott könyveket is beszerzünk, amennyiben kultúrtörténeti értéket képviselnek. A századfordulót megelőző időből főleg a helyismereti anyagot gyűjtjük. Beszerzünk, vagy ajándékként elfogadunk minden ma is hasznosítható tartalmi értékkel rendelkező könyvet amennyiben anyagi helyzetünk lehetővé teszi, s iránta igény jelentkezik, a kiadási idejétől függetlenül.

d.) Nyelvi keretek

Állományunk nagyrészt magyar nyelvű dokumentumokból áll. A nyelvtanulást szeretnénk segíteni, ezért a gyakrabban tanult nyelvekből folyamatosan kis gyűjteményeket alakítunk. Előszeretettel vásárolunk kétnyelvű könyveket.

e.) Kiadványtípusok

A Városi Könyvtár gyűjtőkörébe az alábbi dokumentumféleségek tartoznak: könyvek, folyóiratok, heti- és napilapok, hanglemezek (mikrobarázdások és CD-k), kazetták, diafilmek, fényképek, kéziratok, fénymásolatok, térképek, aprónyomtatványok, DVD-k, társasjátékok.

f.) Példányszám

A várható igényeknek megfelelően egyes keresett könyvekből célszerű több példány beszerzése. Egyedül a leginkább keresett, kötelező irodalomként használatos könyvekből tudunk nagy nehézségek árán többes példányokat vásárolni.

2.2. Különgyűjtemények. Elkülönített könyvtári egységek gyűjtőköri utasítása

Olvasótermi kézikönyvtár

A kézikönyvtár állományát az általános tájékoztatáshoz, illetve tájékozódáshoz, az irodalmi és egyéb tárgyú és a tájékoztatáshoz szükséges magyar nyelven megjelent kézikönyvekkel, különféle tájékoztatási segédletekkel gyarapítjuk. Ide kerülnek az értékesebb, gazdagon illusztrált kiadványok, itt helyezzük el a gyűjtőkörbe tartozó bibliográfiákat, az egyes tudományágak legfontosabb monográfiáit, kalauz jellegű szintéziseit, az általános és szaklexikonokat stb. A hagyományos könyvtári anyagokat kiegészítik a számítógépes adatbázisok, melyek a tájékoztatás és az egyéni ismeretszerzés nélkülözhetetlen eszközei.

Segédkönyvtár

Itt helyezzük el a könyvtári szakirodalmat, a könyvtártudomány és a közművelődés alapvető kézikönyveit, a módszertani kiadványokat. A feldolgozó munka segítésére itt találhatók az állománygyarapítás és feldolgozás kérdéseivel foglalkozó elméleti és gyakorlati útmutatást adó könyvek, valamint a szabványok, ETO-táblázatok.

Folyóirattár

A megvásárolt periodikák jelentős részét 1-5 éven belül kiselejtezzük, tartósan azokat a folyóiratokat őrizzük meg, melyek avulása csak hosszú idő alatt, s akkor is csak részlegesen következik be. A helyismereti vonatkozású időszaki kiadványok teljes körét megőrizzük.

Audio-vizuális részleg

Audio-vizuális részlegünkben a hanglemezek, CD-k, kazetták, videokazetták, DVD-k és diafilmek találhatók. A hangzó anyag jelentős részét a komolyzenei felvételek képezik. A részlegen belül a hangoskönyvek és a diafilmek gyűjteményét gyarapítjuk. Beszerezzük a nyelvtanuláshoz szükséges hangzó és auditív anyagokat. Gyűjtjük az irodalmi CD-ket.

Helyismeretei gyűjtemény

E gyűjtemény célja a helytörténeti anyag megőrzése, a kutatómunka támogatása, az egészséges lokálpatriotizmus kialakítása a város polgáraiban, valamint a hely közigazgatási, gazdasági tevékenység és az oktatás támogatása. Ennek megfelelően teljességgel gyűjtünk minden olyan dokumentumot, amely Szarvas város természeti világára, gazdasági és kulturális életére, földrajzára, társadalmi viszonyaira, történetére, hagyományaira, népszokásaira és egyéb emlékeire vonatkozik. Gyűjtőkörünkbe tartozik:

- A Szarvason született és a város életében jelentős szerepet játszó személyek életével, munkásságával kapcsolatos kiadványok;

- Helyi vonatkozású művek kézirata, pl. naplók, levelek, dolgozatok, amelyek nem levéltári anyagok;

- Teljeskörűen beszerezzük a kiadás helyétől függetlenül az olyan nyomdatermékeket, amelyek a városra vonatkoznak;

- Teljeskörűen gyűjtjük a helyi sajtó termékeit, valamint teljességre törekedve az országos periodikákban megjelenő szarvasi vonatkozású cikkeket, híradásokat;

Régi Gyűjtemény lezárt, 1980-tól védett muzeális értékű gyűjtemény. Címjegyzékét Nádor Jenő állította össze 1925-1938 között. 2008 januárjától a Városi Könyvtár irányítása alatt zajlottak az állományvédelmi munkálatok. A zárt gyűjtemény 2012-től a Városi Könyvtár gondozásába került a Gimnázium és a város helytörténeti értékeinek megőrzése céljából. A külön gyűjteményre vonatkozó állományvédelem három célja külön szabályzatban van megfogalmazva.

A gyermekrészleg gyűjtőköre

A gyermekkönyvtár feladata a 14 éven aluli olvasók kiszolgálása, ezen belül az önálló ismeretszerzés lehetőségének megteremtése, az iskolákkal való kapcsolat révén az iskolai oktató-nevelő munka segítése, valamint a gyermekolvasók felkészítése a felnőttrészleg használatára. Ezek figyelembevételével kell kialakítani a gyermekkönyvtár állományát.

3. Állományapasztás

Az állományapasztás az állomány alakításának éppen olyan fontos része, mint az állománygyarapítás. Állományapasztásra a következő esetekben kerül sor:

- a rendszeres állománygondozás során tartalmilag avultnak nyilvánított könyvek kivonása;

- az évek óta nem kölcsönzött könyvek kivonása;

- elvesztett, megrongálódott dokumentumok selejtezése. Az apasztást rendszeresen, évenként kell elvégezni, a selejtezési jegyzőkönyvek dokumentumtípusonként és az apasztás okainak megfelelően készülnek.

Szarvas, 2025. március 26.

Tessedik Sámuel Múzeum és Szárazmalom Városi Könyvtár 5540 Szarvas Vajda Péter u. 1

.....
Szarka József
mb. igazgató

.....
Molnárné Pető Beáta
intézményegység-vezető